

Honderd jaar Vereniging Rembrandt

'Kunst is geen regeringszaak' zou Thorbecke eens gezegd hebben toen hij nog minister van Binnenlandse Zaken was. Wanneer men de 'uittocht' van kunstwerken in de negentiende eeuw beziet, is men inderdaad geneigd te beamen dat er van overheidswege vrijwel geen pogingen zijn gedaan aan deze 'uittocht' een halt toe te roepen. Pas in de tweede helft van de negentiende eeuw begonnen particulieren zich zorgen te maken over de talrijke kunstwerken die voor ons land verloren dreigden te gaan. In een tijdsbestek van ruim veertig jaar werden een reeks lokale heemkundige en landelijke genealogische verenigingen opgericht. Bovendien stimuleerden het al in 1858 opgerichte Koninklijk Oudheidkundig Genootschap en de van 1898 daterende (Koninklijke) Oudheidkundige Bond, de belangstelling voor het verleden.

Toen in 1883 de tekeningenverzameling van Jacob de Vos Jbzn. geveild zou worden, besloten enige particulieren te proberen om althans de belangrijkste bladen voor ons land te behouden. Dankzij dit initiatief ontstond de Vereniging Rembrandt. Zij stelde zich in het begin tot taak een fonds te stichten tot behoud in Nederland van oude kunstschaten en die aan onze musea te koop aan te bieden zonder daarbij winst te beogen. Aanvankelijk dus leende de Vereniging geld, maar al spoedig ging zij ook over tot schenkingen, waardoor vele musea in het land, doch zeer in het bijzonder het Rijksmuseum, hun collecties konden verrijken.

Nu, honderd jaar na de oprichting, leek het een passend eerbetoon stil te staan bij wat deze van origine zo door en door Amsterdamse vereniging voor het Rijksmuseum heeft betekend. Daarom besloot de redactie van het *Bulletin van het Rijksmuseum* in een speciaal nummer aandacht te schenken aan de inspanningen van de Vereniging voor 's lands grootste museum van oude kunst. Deze uitgave omvat een inleiding van J. F. Heijbroek, die in grote lijnen de activiteiten van de Vereniging Rembrandt voor het Rijksmuseum tot ca. 1960 schetst. Een historisch overzicht der werkzaamheden van de Vereniging Rembrandt in de periode 1958-1982 wordt in opdracht van de Vereniging geschreven door H. J. Hijmersma. Om de werkwijze van de Vereniging enigszins tot haar recht te laten komen, is in het tweede

gedeelte van dit *Bulletin* aan de hand van een aantal voorbeelden de verwervingsgeschiedenis van ruim vijftientig kunstwerken nader belicht door medewerkers van de verschillende verzamelafdelingen van het museum. Aan dit onderdeel hebben bijgedragen:

A. L. den Blaauwen, J. P. Filedt Kok, W. Halsema-Kubes, J. F. Heijbroek, F. Liefkes, P. C. M. Lunsingh Scheurleer, M. Schapelhouman, P. Schatborn, P. J. J. van Thiel, J. Verbeek en W. H. Vroom. Het archiefonderzoek is verricht door J. F. Heijbroek en F. H. A. Rikhof. Omdat in het *Bulletin* slechts een keuze kon worden gemaakt uit de kunstwerken die door toedoen van de Vereniging Rembrandt werden verworven, zijn in de vaste opstelling de kunstwerken waarvoor de Vereniging Rembrandt zich heeft ingezet met het door Otto Treumann ontworpen vignet gemarkeerd.

In het Rijksprentenkabinet is ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Vereniging Rembrandt een tentoonstelling ingericht van tekeningen uit de verzameling De Vos met als titel: *Het beste bewaard. Een Amsterdamse verzameling en het ontstaan van de Vereniging Rembrandt.*

S. H. LEVIE